

RENEZANS

1. Renesansowa koncepcja godności człowieka 12

Teksty

Giovanni Pico della Mirandola, <i>Mowa o godności człowieka</i> (fragmenty)	15
Jan Kochanowski, <i>Z Pieśni: Jest kto, co by wzgardziwszy te doczesne rzeczy...</i> (XIX, ks. II) . .	17
<i>Niezwykłym i nie leda piórem opatrzony...</i> (XXIV, ks. II)	18
<i>Z Fraszek: Do gór i lasów</i>	20
<i>Do fraszek</i>	20

Komentarze

Jean Delumeau, [<i>Awans kultury europejskiej</i>]	21
--	----

Interpretacje

<i>Jana Kochanowskiego „Do gór i lasów”</i>	22
---	----

Dialogi z tradycją

Zbigniew Herbert, <i>Pan Cogito a perla</i>	23
Agnieszka Herman, <i>Człowiek</i>	24
Edward Stachura, <i>Człowiek człowiekowi</i> (fragment)	24

Czytamy i interpretujemy teksty literackie	25
---	----

Ćwiczymy swój język	26
--------------------------------------	----

2. Człowiek i świat 27

Teksty

Mikołaj Rej, <i>*Żywot człowieka poczciwego. Rok na czterzy części rozdzielon</i> (fragmenty)	29
Jan Kochanowski, <i>Hymn</i> [<i>Czego chcesz od nas, Panie...</i>]	30
<i>Z Pieśni: *Serce roście patrząc na te czasy...</i> (II, ks. I)	32
<i>Z Fraszek: Na lipę</i> [<i>Gościu, siadź pod mym liściem...</i>]	33
<i>*Na lipę</i> [<i>Uczony gościu! Jesli sprawą mego cienia...</i>]	34
Gianozzo Manetti, <i>*Godność człowieka i uspaniałność dzieł ludzkich</i> (fragmenty)	34

Komentarze

Jan Parandowski, [<i>Kochanowski – klasyk swojego wieku</i>]	35
--	----

Dialogi z tradycją

Julian Tuwim, <i>Rzecz Czarnoleska</i>	36
Leopold Staff, <i>Lipy</i>	37

Czytamy i interpretujemy teksty literackie	37
---	----

Ćwiczymy swój język	38
--------------------------------------	----

3. W teatrze życia codziennego 39

Teksty

Francesco Petrarca, <i>*Jeśli nie masz miłości...</i>	40
<i>*Pokoju mieć nie mogę...</i>	41
Giovanni Boccaccio, <i>*Z Dekameronu: Sokół</i> (fragmenty)	41
Jan Kochanowski, <i>*Z Pieśni świętojańskiej o Sobótce: Panna XI</i>	46
<i>Z Fraszek: O doktorze Hiszpanie</i>	47
<i>Na dom w Czarnolesie</i>	48

Komentarze

Wacław Borowy, <i>Kamienne rękawiczki</i> (fragmenty)	48
---	----

Dialogi z tradycją	
Jarosław Iwaszkiewicz, <i>Pogoda lasu...</i>	49
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	50
Ćwiczymy swój język	51

4. Obywatelska i patriotyczna refleksja renesansu 52

Teksty

Tomasz Morus, <i>*Utopia</i> (fragmenty)	52
Niccolò Machiavelli, <i>*Księżę</i> (fragmenty)	54
Piotr Skarga, <i>Z Kazań sejmowych: Kazanie o miłości ku ojczyźnie</i> (fragmenty)	56
Jan Kochanowski, <i>Z Odprawy posłów greckich: Wy, którzy pospolitą rzeczą władacie...</i>	57
<i>Z Pieśni: *Pieśń o spustoszeniu Podola</i> (V, ks. II)	58
<i>*Nie masz, i po drugi raz nie masz wątpliwości...</i> (XII, ks. II)	60

Komentarze

Jerzy Szacki, <i>[Mrzonka?]</i>	61
---------------------------------	----

Dialogi z tradycją

Wisława Szymborska, <i>Utopia</i>	62
Tadeusz Różewicz, <i>Głosy niepotrzebnych ludzi</i> (fragment)	63

Czytamy i interpretujemy teksty literackie	63
---	----

Ćwiczymy swój język	65
----------------------------	----

5. Wobec zagadki losu i nieuchronności śmierci 66

Teksty

Jan Kochanowski, <i>Z Pieśni: Nie porzucaj nadzieje...</i> (IX, ks. II)	66
<i>*Nie wierz Fortunie...</i> (III, ks. II)	67
<i>Z Fraszek: O żywocie ludzkim [Fraszki to wszystko...]</i>	68
<i>*Człowiek Boże igrzysko</i>	68
<i>Z Trenów: Tren IX [Kupić by cię, Mądrości...]</i>	69
<i>Tren X [Orszulo moja wdzięczna...]</i>	69
<i>*Tren XI [Fraszka cnota!...]</i>	70
<i>Tren XIX – albo Sen</i> (fragmenty)	71

Komentarze

Jan Błoński, <i>[Kochanowski i fortuna]</i>	73
---	----

Dialogi z tradycją

Edward Stachura, <i>Życie to nie teatr</i>	74
Bolesław Leśmian, <i>Do siostry</i>	75
Władysław Broniewski, <i>Firanka</i>	76

Czytamy i interpretujemy teksty literackie	77
---	----

Ćwiczymy swój język	78
----------------------------	----

Lektury dla ciekawych	78
------------------------------	----

DZIŚ

Tęsknota do klasycyzmu	80
-------------------------------	----

Teksty

Czesław Miłosz, <i>Ars poetica?</i>	81
<i>Ryba</i>	82
Zbigniew Herbert, <i>Dlaczego klasycy</i>	82
<i>Do Marka Aurelego</i>	83
<i>Klasyk</i>	83
Jarosław Marek Rymkiewicz, <i>Czym jest klasycyzm?</i> (fragmenty)	84

Komentarze	
Zygmunt Kubiak, <i>Brewiarz Europejczyka</i> (fragmenty)	84
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	85
Lektury dla ciekawych	86

BAROK

1. Człowiek wobec nieskończoności. Pytanie o sens istnienia 88

Teksty

Mikołaj Sęp-Szarzyński, <i>Sonet II. Na one słowa Jopowe: „Homo natus de muliere, brevi vivens tempore etc.”</i>	90
<i>Sonet III. O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem.</i>	91
John Donne, <i>*Sonet XIV</i>	92
Wacław Potocki, <i>Człowiek – igrzysko Boże</i> (fragmenty)	92
William Szekspir, <i>*[Monolog Hamleta]</i>	94
<i>[Życie to teatr. Monolog Makbeta]</i>	95
Giordano Bruno, <i>*[O niezmiernym wszechświecie]</i>	97
Blaise Pascal, <i>*Myśli</i> (fragmenty)	97

Komentarze

Alfred Harbage, <i>Posłowie do „Makbeta”</i> (fragmenty)	98
--	----

DIALOGI Z TRADYCYJĄ

Zbigniew Herbert, <i>Tren Fortynbrasa</i>	99
Jorge Louis Borges, <i>Szachy</i>	100

Czytamy i interpretujemy teksty literackie	101
---	-----

Ćwiczymy swój język	102
--------------------------------------	-----

2. Wobec śmierci i nieubłaganego upływu czasu 103

Teksty

Mikołaj Sęp-Szarzyński, <i>Sonet I. O krótkości i niepewności na świecie żywota człowieka</i>	104
<i>*Epitafium Rzymowi</i>	105
Daniel Naborowski, <i>Krótkość żywota</i>	106
<i>*Róża</i> (fragmenty)	107
Henry King, <i>*Rozmyślanie o północy</i>	108

Komentarze

<i>Dlaczego właśnie barok? Rozmowa z Jarosławem Markiem Rymkiewiczem</i>	108
Jan Białostocki, <i>Człowiek i zwierciadło w malarstwie</i>	109

Interpretacje

<i>Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego „Sonet I”</i>	110
--	-----

DIALOGI Z TRADYCYJĄ

Jarosław Marek Rymkiewicz, <i>Epitafium dla Rzymu</i>	111
<i>Róża oddana Danielowi Naborowskiemu</i>	112

Bohdan Zadura, <i>Sonet IV</i>	112
--	-----

Czytamy i interpretujemy teksty literackie	113
---	-----

Ćwiczymy swój język	114
--------------------------------------	-----

3. Wszystko jest iluzją. O estetyce barokowej 115

Teksty

Jan Andrzej Morsztyn, <i>Niestatek</i>	116
Wacław Potocki, <i>*Człowiek</i>	117
<i>*Niechaj śpi pijany (Na toż trzeci raz)</i>	118

Zbigniew Morsztyn, * <i>Żywot – sen i cień</i>	118
Pedro Calderon de la Barca, * <i>Życie jest snem</i> (fragmenty)	119
Kartezjusz, * <i>Medytacje o pierwszej filozofii</i> (fragmenty)	120
Komentarze	
Krzysztof Mrowcewicz, <i>Wielki sen</i> (fragment)	122
DIALOGI Z TRADYCJĄ	
Ernest Bryll, * * * [<i>Śpi świat pijany</i>]	122
Stanisław Grochowiak, <i>Lekcja anatomii (Rembrandta)</i>	123
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	124
Ćwiczymy swój język	125
4. Dwie miłości – świat i Bóg	126
Teksty	
Mikołaj Sęp-Szarzyński, <i>Sonet V. O nietrwalej miłości rzeczy świata tego</i>	127
Daniel Naborowski, <i>Na oczy królowy angielskiej</i>	127
Jan Andrzej Morsztyn, <i>O swej pannie</i>	128
<i>Do tejrze</i>	129
<i>Do trupa. Sonet</i>	130
Samuel Twardowski, * <i>Nadobna Paskwalina</i> (fragmenty)	131
Giambattista Marino, * <i>Adon</i> (fragmenty)	132
Komentarze	
Umberto Eco, [<i>Luneta Arystotelesowska</i>]	133
DIALOGI Z TRADYCJĄ	
Stanisław Grochowiak, <i>Dla zakochanych to samo staranie</i>	134
Witold Maj, <i>Sonet I</i>	135
<i>Et in Arcadia ego</i>	135
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	136
Ćwiczymy swój język	137
5. W kręgu sarmatyzmu	138
Teksty	
Wacław Potocki, * <i>Veto albo nie pozwalam</i>	138
<i>Wojna chocimska</i> (fragmenty)	139
Jan Chryzostom Pasek, <i>Pamiętniki</i> (fragmenty)	142
Jan III Sobieski, * <i>List do Marysienki</i>	146
Komentarze	
Janusz Tazbir, [<i>Na styku kultur i systemów politycznych</i>]	148
DIALOGI Z TRADYCJĄ	
Ernest Bryll, <i>Portret sarmacki</i>	149
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	149
Ćwiczymy swój język	150
Lektury dla ciekawych	150

DZIŚ

Estetyka brzydoty	152
Teksty	
Stanisław Grochowiak, <i>Czyści</i>	152
<i>Piersi królowej utoczone z drewna</i>	153
Miron Białoszewski, <i>Rozprawa o stolikowych baranach</i>	153
<i>Szare eminencje zachwytu</i>	154
<i>Podłogo, błogostaw!</i>	155

Rafał Wojaczek, <i>Na imieniny Rafała Wojaczka</i>	156
<i>Koniec poezji</i>	156
Marcin Świetlicki, <i>Nie dam tytułu</i>	157
<i>Pieśń profana</i>	157
Andrzej Stasiuk, <i>Babka</i>	157
Komentarze	
Artur Sandauer, <i>Poezja rupieci</i> (fragmenty)	160
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	161
Ćwiczymy swój język	162
Lektury dla ciekawych	162

OŚWIECENIE

1. Czas rozumu 164

Teksty

Adam Naruszewicz, <i>Balon</i>	165
Stanisław Trembecki, <i>*Softjówka</i> (fragment)	168
John Locke, <i>*Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego</i> (fragmenty)	169
Denis Diderot, <i>*Kubuś Fatalista i jego pan</i> (fragmenty)	170

Komentarze

Paul Hazard, <i>Kryzys świadomości europejskiej</i> (fragmenty)	173
---	-----

Interpretacje

<i>Adama Naruszewicza „Balon”</i>	174
---	-----

Dialogi z tradycją

Wisława Szymborska, <i>Odkrycie</i>	175
---	-----

Czytamy i interpretujemy teksty literackie	176
---	-----

Ćwiczymy swój język	177
--------------------------------------	-----

2. O nowy, rozumny kształt państwa 178

Teksty

Ignacy Krasicki, <i>Hymn do miłości ojczyzny</i>	181
<i>*Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki</i> (fragmenty)	182
Jonathan Swift, <i>*Podróże Guliwera</i> (fragmenty)	183
<i>Z Encyklopedii: Tolerancja</i>	186
Józef Wybicki, <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i>	186

Komentarze

Jerzy Snopek, [<i>Oblicza oświeceniowych utopii</i>]	187
--	-----

Dialogi z tradycją

Czesław Miłosz, <i>Do Jonathana Swifta</i>	188
--	-----

Czytamy i interpretujemy teksty literackie	190
---	-----

Ćwiczymy swój język	190
--------------------------------------	-----

3. Wątpliwości oświeconych 191

Teksty

Wolter, <i>*Kandyd, czyli optymizm</i> (fragmenty)	191
Ignacy Krasicki, <i>Z Satyr: Pijaństwo</i>	196
<i>Z Bajek: Wstęp do bajek</i>	198
<i>Jagnię i wilcy</i>	199
<i>Ptaszki w klatce</i>	199
<i>Przyjaciel</i>	199
<i>Dewotka</i>	199
Jan Potocki, <i>*Rękopis znaleziony w Saragossie</i> (fragmenty)	200

Komentarze	
Wacław Borowy, <i>O poezji XVIII wieku. Krasicki</i> (fragmenty)	204
Dialogi z tradycją	
Mieczysław Jastrun, <i>Pijaństwo</i> (fragmenty)	205
Konstanty Ildefons Gałczyński, <i>Grób Krasickiego</i>	206
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	206
Ćwiczymy swój język	207
4. Czucie i wiara w epoce rozumu	208
Teksty	
Jean-Jacques Rousseau, <i>*Nowa Heloiza</i> (fragmenty)	209
Franciszek Karpiński, <i>Do Justyny. Tęskność na wiosnę</i>	211
<i>Przypomnienie dawnej miłości</i>	212
Franciszek Dionizy Kniaźnin, <i>*Dwie lipy</i>	213
Franciszek Karpiński, <i>Pieśń o narodzeniu Pańskim</i>	214
Komentarze	
Teresa Kostkiewiczowa, [<i>Motywy i tematy literatury sentymentalnej</i>]	215
Dialogi z tradycją	
Mieczysław Jastrun, <i>W Puławach</i>	216
Czesław Miłosz, <i>Piosenka pasterska</i>	216
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	217
Lektury dla ciekawych	218

DZIŚ

Stulecie nauki – między fascynacją a sceptycyzmem	220
Teksty	
Stanisław Lem, <i>Bajka o królu Murdasie</i>	221
Komentarze	
Roger Caillois, <i>Od baśni do science fiction</i>	225
Tomasz Fiałkowski, [<i>Rozmowy ze Stanisławem Lemem</i>]	226
Czytamy i interpretujemy teksty literackie	228
Ćwiczymy swój język	229
Lektury dla ciekawych	230
Pytania, polecenia i problemy do powtórzeń	231
Indeks pojęć	235
Indeks osób i utworów	237